

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

©2025 ЧЕРНОІВАНОВА Г. С.

УДК 338.43.02
JEL: D92; E22; O19; O31; O33

Черноіванова Г. С. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності сучасного підприємства

Однією з важливих проблем сучасного стану економіки України є вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства. Метою дослідження є наукове обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності. Проведено морфологічний аналіз дефініції «інноваційна діяльність». Зроблено висновок, що більшість науковців використовують ключове слово «діяльність». Аналіз інноваційної діяльності в Україні в умовах воєнного стану засвідчив значний вплив війни на розвиток інноваційного середовища. Аналіз особливостей розвитку інноваційної діяльності може здійснюватися з використанням спеціалізованого інструментарію, розробленого як на міжнародному, так і на національному рівнях. У ході дослідження було визначено та обґрунтовано систему ключових індикаторів, що застосовуються для оцінки макро- та мікросередовища функціонування підприємств. До таких індикаторів належать: Глобальний індекс інновацій, а також індикатори інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності. Окремо проаналізовано макросередовище промислового підприємства з метою оцінки розвитку інноваційної діяльності. Для глибшого аналізу макросередовища підприємства досліджено показник Глобального інноваційного індексу, який є зовнішнім індикатором оцінювання на міжнародному рівні. Індикатором оцінки внутрішнього середовища розвитку промислового підприємства є індикатор інвестиційного забезпечення інноваційної активності промислового підприємства. За період з 2018 по 2023 рр. простежується загальний спад фінансування інновацій промислових підприємств. Аналіз структури джерел фінансування витрат на інновації показав, що основним джерелом фінансування є власні кошти підприємств. Отримані результати дозволяють порівняти інноваційний потенціал підприємств із можливостями зовнішнього та внутрішнього середовища, що, своєю чергою, сприяє чіткому формуванню цілей і визначенню пріоритетних напрямів розвитку інноваційної діяльності з урахуванням інвестиційної складової на рівні окремих суб'єктів господарювання.

Ключові слова: розвиток інноваційної діяльності, інвестиційне забезпечення, інноваційний потенціал, макросередовище підприємства.

Рис.: 1. Табл.: 4. Бібл.: 20.

Черноіванова Ганна Степанівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: anna1213ch@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7671-4219>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GXV-9055-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58573104600>

UDC 338.43.02
JEL: D92; E22; O19; O31; O33

Chernoivanova H. S. Investment Provision for the Innovative Activities of Modern Enterprise

One of the significant problems of the current state of the economy of Ukraine is the enhancement of investment provision for the innovative activities of enterprises. The aim of this study is to provide a scientific substantiation and develop practical recommendations for enhancing investment provision for innovative activities. A morphological analysis of the definition «innovative activity» has been performed. It has been concluded that the majority of researchers use the key term «activity». The analysis of innovative activities in Ukraine under martial law has demonstrated a significant impact of the war on the development of the innovative environment. The analysis of the peculiarities of the development of innovative activities can be conducted using specialized tools developed at both international and national levels. During the study, a system of key indicators used to evaluate the macro and micro environments of enterprise operations was identified and substantiated. These indicators include the Global Innovation Index as well as investment support indicators for innovative activities. The macro environment of the industrial enterprise was separately analyzed to assess the development of innovative activities. For a deeper analysis of the enterprise's macro environment, the Global Innovation Index, which serves as an external indicator for evaluation at the international level, was examined. The internal environment evaluation indicator for the development of the industrial enterprise is the investment support indicator for the industrial enterprise's innovative activity. From 2018 to 2023, a general decline in funding for innovations in industrial enterprises has been observed. The analysis of the structure of funding sources for innovation expenditures showed that the main source of funding is the enterprises' own resources. The obtained results allow for the comparison of the innovative potential of enterprises with the opportunities of the external and internal environment, which, in turn, contributes to the clear formulation of goals and the identification of priority areas for the development of innovative activities, considering the investment component at the level of individual economic entities.

Keywords: development of innovative activities, investment provision, innovative potential, macro-environment of the enterprise.

Fig.: 1. Tabl.: 4. Bibl.: 20.

Chernoivanova Hanna S. – Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Management, Business and Administration, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: anna1213ch@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7671-4219>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GXV-9055-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58573104600>

Упродовж останніх років зростає інтерес науковців і управлінців до проблематики підвищення інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності та досягнення її розвитку в умовах воєнного стану держави.

Однією з важливих проблем сучасного стану економіки України є вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

В умовах сучасної економіки, що динамічно змінюється, інноваційна діяльність стає ключовим чинником забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємства. Проте реалізація інновацій потребує значних фінансових ресурсів, тому питання інвестиційного забезпечення набуває особливої актуальності. Достатній обсяг інвестицій дозволяє виробництво та освоєння нових сегментів ринку.

Особливого значення це набуває для українських підприємств, які прагнуть підвищити свою ефективність та інтегруватися в європейський і світовий економічний простір. Водночас обмеженість внутрішніх фінансових ресурсів і недостатній розвиток інвестиційної інфраструктури створюють бар'єри для активного впровадження інновацій. Тому розробка ефективних механізмів залучення інвестицій, зокрема через державну підтримку, партнерство з приватними інвесторами та участь у міжнародних програмах є необхідною умовою для активізації інноваційної діяльності на рівні підприємства.

У науковій літературі питання інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств привертає значну увагу дослідників як в Україні, так і за кордоном. Серед вітчизняних учених варто відзначити праці О. Амоші, Л. Федулової, В. Гейця, які наголошують на необхідності створення сприятливого інвестиційного клімату для розвитку інновацій. Зокрема, у їхніх роботах акцентується увага на ролі державного регулювання, податкових стимулів, а також важливості залучення приватних та іноземних інвестицій у сферу високих технологій.

Іноземні дослідники, як-от Дж. Шумпетер, Б. Лундвалл і М. Портер, розглядають інвестиції як основу для формування національних інноваційних систем. У їхніх підходах домінує ідея про тісний взаємозв'язок між фінансовою підтримкою, технологічним розвитком і конкурентними перевагами підприємства.

Останні публікації у фахових журналах зосереджуються на аналізі джерел інвестування інноваційної діяльності, ефективності використання залучених коштів, а також на проблемах ризик-менеджменту у процесі реалізації інноваційних проєктів. Актуальними є також дослідження, присвячені венчурному фінансуванню та створенню інноваційних кластерів.

Попри наявність значного наукового доробку, залишається відкритим питання формування комплексного підходу до інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності з урахуванням специфіки окремих галузей, розміру підприємства та регіональних особливостей економіки.

Наприклад, Михайлик О. та Бірак Є. [17] підкреслюють, що питання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств в умовах воєнного стану є особливо актуальним, оскільки дестабілізація економічного середовища істотно ускладнює процес залучення інвестицій і впровадження інноваційних проєктів. Водночас автори обґрунтовують, що саме розвиток інвестиційно-інноваційної активності підприємств може стати важливим чинником економічної стійкості та відновлення в посткризовий період.

Метою статті є наукове обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Аспекти інноваційної діяльності активно досліджуються як на рівні окремих підприємств, так і на рівні держави в усьому світі, оскільки вона розглядається як ключовий чинник економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства та організації. Досвід економічно розвинених країн свідчить про важливу роль інновацій у розв'язанні соціально-економічних проблем. Водночас, у період воєнного стану інноваційна діяльність в Україні не отримує належної уваги, що стримує впровадження сучасних технологій у національну економіку. У зв'язку з цим актуалізується проблема посилення інноваційної активності та її фінансування, що потребує впровадження комплексу управлінських заходів щодо її вдосконалення.

На сьогодні не існує загальновизнаного трактування поняття «інноваційна діяльність», тому правильне розуміння її сутності має велике значення для наукових і практичних досліджень. Так, О. В. Василенко визначає інноваційну діяльність як процес, пов'язаний із науково-технічними розробками, інженерною підготовкою виробництва та інвестуванням у нововведення [1].

Деякі вчені акцентують увагу на комерціалізації результатів наукових досліджень і розробок, а також на впровадженні нових конкурентоспроможних товарів і послуг [2]. У своїх працях С. М. Ілляшенко [3] аналізує поняття інноваційної діяльності з кількох позицій:

1. Як процес генерування, запровадження та поширення інноваційних рішень.
2. Як зміни, що стають джерелом прибутку.

Окремі дослідники розглядають інноваційну діяльність у контексті функціонування підприємств як засіб їх адаптації до постійно змінюваного зовнішнього середовища [3]. Інші науковці визначають її як процес практичного використання наукових і науково-технічних результатів, а також інтелектуального потенціалу з метою створення або вдосконалення продукції [1]. На думку О. С. Єфремова, інноваційна діяльність передбачає не лише використання інновацій, а насамперед їхнє створення [4].

Храпкіна В. В. і Могильний Я. Ю. [19] аналізують інноваційну діяльність з двох ракурсів: як «процес створення та впровадження нових ідей з метою підвищення конкурентоспроможності» та як «розробку інноваційних рішень, їх практичну реалізацію і подальшу комерціалізацію».

При визначенні напрямів активізації інноваційної діяльності підприємства важливо враховувати суть цього поняття. Проведене узагальнення підходів закордонних і українських науковців дозволило сформулювати результати, представлені в табл. 1.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» інновація трактується як «створені вперше або удосконалені конкурентоспроможні технології, продукція чи послуги...» [5].

Проаналізувавши категорію «інноваційна діяльність», слід відмітити, що більшість науковців використовують ключове слово «діяльність». Деякі вчені (див. табл. 1) пов'язують «інноваційну діяльність» з процесом виробничої діяльності підприємства. Проведений морфологічний аналіз категорії «інноваційна діяльність» дозволяє ствер-

джувати, що поняття «інноваційна діяльність» розглядають з різних точок зору: як діяльність; процес; зміни; мету отримання нового продукту»; засіб; розробку інноваційних рішень; створення та впровадження нововведень.

Далі необхідно проаналізувати макросередовище підприємства. Для глибшого аналізу макросередовища підприємства доцільно звернутися до дослідження показників Глобального інноваційного індексу (ГІІ).

Глобальний інноваційний індекс є одним із провідних інструментів оцінки рівня інноваційного розвитку країн світу. Його публікація здійснюється щорічно, починаючи з 2007 року. За допомогою цього індексу аналізуються ключові компоненти національних економік, у межах яких відбуваються інноваційні процеси: інституційне середовище, рівень людського капіталу, дослідницька активність, розвиток інфраструктури, ринки та бізнес-середовище [9].

Значення індексу формується на основі понад 80 різноманітних показників, зокрема кількості заявок на об'єкти інтелектуальної власності, кількості створених мобільних застосунків, науково-технічних публікацій, обсягів витрат на освіту тощо. Таким чином, ГІІ охоплює як наявні інноваційні ресурси країни, так і ефективність реалізації інноваційних рішень. Індекс розробляється у співпраці між Корнелльським університетом, бізнес-школою INSEAD і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (BOIV).

Щодо позицій України, то в загальному рейтингу ГІІ вона демонструє середні результати. Най-

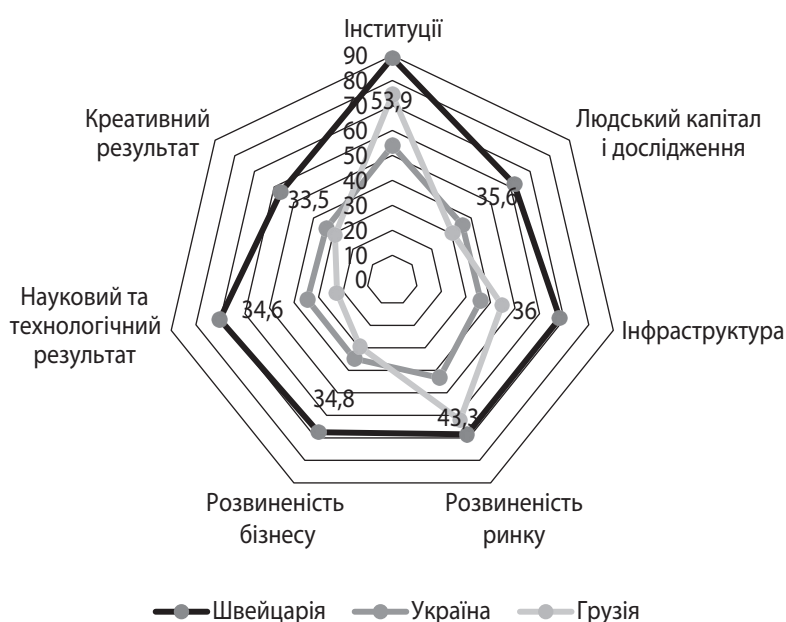

Рис. 1. Сильні та слабкі сторони України в рейтингу Глобального інноваційного індексу у 2020 р. [9]

Морфологічний аналіз поняття «інноваційна діяльність» у працях сучасних учених

Автор (-и)	Визначення	Ключові слова
Закон «Про інноваційну діяльність» [5]	Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг	Діяльність, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів
Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про інноваційну діяльність» (щодо сприяння розвитку інноваційної діяльності)» [6]	Інноваційна діяльність – діяльність, спрямована на комерціалізацію накопичених знань, технологій і обладнання. Результатом інноваційної діяльності є новий або додатковий продукт або продукт з новими якостями	Діяльність, спрямована на комерціалізацію накопичених знань, технологій і обладнання
Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про інноваційну діяльність» (щодо сприяння розвитку інноваційної діяльності)» [6]	Інноваційною діяльністю є всі наукові, технологічні, організаційні, фінансові та комерційні дії, що реально приводять до здійснення інновацій або задумані з цією метою	Усі наукові, технологічні, організаційні, фінансові та комерційні дії
Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про інноваційну діяльність» (щодо сприяння розвитку інноваційної діяльності)» [6]	Деякі види інноваційної діяльності є інноваційними самі по собі, інші не мають цієї властивості, але теж необхідні для здійснення інновацій. Інноваційна діяльність включає також дослідження та розробки, не пов'язані прямо з підготовкою якої-небудь конкретної інновації	Дослідження та розробки, не пов'язані прямо з підготовкою якої-небудь конкретної інновації
Закон «Про інвестиційну діяльність» [7]	Одна з форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу	Одна з форм інвестиційної діяльності
Черноіванова Г. С., Василик С. К. [9]	Один із основних засобів їхньої адаптації до постійних змін умов зовнішнього середовища	Один із основних засобів їхньої адаптації до постійних змін
Єфремов О. С. [4]	Інноваційною є діяльність, яка спрямована не лише на використання нововведень, але, перш за все, на вироблення інновації	Діяльність, яка спрямована не лише на використання нововведень
Черноіванова Г. С. [1]	Інноваційна діяльність «направлена на практичне використання наукового, науково-технічного результату й інтелектуального потенціалу з метою отримання нового або поліпшення продукту	З метою отримання нового або поліпшення наявного продукту
Ілляшенко С. М. [3]	1) Як процес створення, впровадження та поширення інновацій; 2) як зміни, які розглядаються як джерело доходу	1) Як процес створення; 2) як зміни
Храпкіна В. В., Могильний Я. Ю. [19]	Створення і впровадження нововведень, тобто нових ідей, технологій, продуктів або послуг, з метою покращення ефективності, конкурентоспроможності та розвитку організацій, галузей господарства та суспільства в цілому. Розробка інноваційних рішень, їх втілення в практику та комерціалізацію з метою отримання позитивних економічних, соціальних або інших видів результатів	Створення та впровадження нововведень Розробка інноваційних рішень

нижчий показник було зафіксовано у 2013 р., коли Україна посіла 71 місце з індексом 35,8. Від 2014 р. спостерігається позитивна динаміка: у 2019 р. Україна вже перебувала на 32 місці з індексом 37,40, увійшовши до списку 50 найактивніших у сфері інновацій держав. Україна випереджає низку країн, серед яких – Грузія, Монголія, Вірменія, Туреччина, Румунія, Молдова та інші.

Порівняльна діаграма значень ГІІ для України, Швейцарії (країни з найвищим індексом) та Грузії (держави з нижчим за середній показником) наведена на рис. 1 [9].

У 2020 р. Україна досягла найвищих результатів у Глобальному індексі інновацій у таких категоріях: «Людський капітал і дослідження» – 51 місце, «Розвиненість бізнесу» – 47 місце, «Наукові та технологічні результати» – 28 місце, а також «Креативні результати» – 42 місце [12].

Огляд European Innovation Scoreboard за 2021 рік відзначив зниження інноваційного потенціалу України порівняно з 2014 роком. У звіті наголошується на браку статистичних даних для порівняння, зокрема щодо кількості продуктивних і процесних інноваторів, а також потенційних інноваторів. Водночас зафіксовано спад за ключовими показниками: зменшення інвестицій в інновації, скорочення урядової підтримки науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), а також зменшення кількості інноваційно-активних малих і середніх підприємств [11; 13].

Згідно з Global Innovation Index 2021, Україна посіла 49 місце серед економік, що порівнюються. Порівняно з попередніми роками, позиції України покращилися: вона зайняла 3 місце серед 34 країн із нижчим рівнем доходу та 32 місце серед 39 європейських економік. Сильними сторонами залишаються якісний людський капітал, натомість слабкими – інституційна база та інфраструктура (91 і 94 місця відповідно).

У 2022 році Глобальний індекс інновацій порівнював інноваційні системи 132 країн світу. Лідерами залишилися Швейцарія, США, Швеція, Велика Британія та Нідерланди. Україна зайняла 4 місце серед 36 країн із рівнем доходу нижче середнього та 34 місце серед 39 європейських економік [15].

У 2023 році Всесвітня організація інтелектуальної власності представила новий звіт – Global Innovation Index, який відображає світові інноваційні тенденції на тлі нестабільної економічної ситуації.

Згідно з даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності (Global Innovation Index 2023), у 2022 році позиції України в глобальному рейтингу інновацій погіршилися – країна опусти-

лася з 49 місця (у 2021 році) на 57. Проте у 2023 році спостерігалось певне покращення – 55 позиція, що пояснюється розвитком низки інноваційних проєктів та запуском близько 80 нових стартапів протягом майже двох років повномасштабної війни.

Особливо активну роль у збереженні та стимулюванні інноваційного потенціалу відіграє ІТ-сектор. Багатьом компаніям вдалося оперативно адаптуватися до нових умов завдяки швидкій релокації бізнесу та персоналу в перші тижні війни. Це дозволило вже в першому кварталі 2022 р. забезпечити надходження до державного бюджету в розмірі 2 млрд доларів, що означає приріст експортних доходів майже на 30% [18].

За словами Дмитра Білаша, керівного партнера інвестиційного фонду Digital Future, жоден український ІТ-проєкт не припинив діяльність або зростання, а сам ринок залишається надзвичайно конкурентним у боротьбі за інвестиції в інноваційні ініціативи [18].

Глобальний індекс інновацій охоплює 132 економіки світу, визначаючи рейтинг найбільш інноваційних країн, а також локалізує 100 провідних науково-технічних кластерів. Оцінювання здійснюється за понад 80 показниками, які відображають рівень інноваційного потенціалу. Серед них: обсяг інвестицій у наукові дослідження та розробки, витрати на освіту, обсяги виробництва високотехнологічної продукції, а також рейтинги провідних університетів, зокрема позиції у QS World University Rankings [20].

Варто зазначити суттєві регіональні відмінності у розподілі інноваційного потенціалу. За підсумками 2023 р., найбільш інноваційною економікою визнано Швейцарію. Друге місце посіла Швеція, яка випередила Сполучені Штати. У п'ятірку лідерів також увійшли Велика Британія та Сінгапур. Останній, водночас, став найбільш інноваційною економікою серед країн Південно-Східної Азії, Східної Азії та Океанії (SEAO) [20].

У 2024 р. Україна згідно з Глобальним індексом інновацій займає 60 місце серед 133 країн [16], що порівняно з 2023 р. на 5 пунктів нижче (табл. 2).

Отже, аналіз інноваційної діяльності в Україні в умовах воєнного стану засвідчив значний вплив війни на розвиток інноваційного середовища.

З початком повномасштабної війни частина підприємств повністю припинила свою діяльність, деякі опинилися на тимчасово окупованих територіях, а інші зазнали фізичного руйнування.

Понад 40% малих і середніх підприємств (МСП) змушені були зупинити свою роботу. Частина з них функціонує у форматі «виживання», забезпечуючи лише мінімальний рівень операцій [8].

Таблиця 2

Позиції України у Глобальному індексі інновацій за 2020–2024 рр.

Рік	ГІ	Інноваційні витрати	Інноваційні результати
2020	45	71	37
2021	49	76	37
2022	57	75	48
2023	55	78	42
2024	60	78	54

Джерело: складено за [16].

Значна кількість інноваційно орієнтованих МСП, які до війни активно працювали на експорт, сьогодні втратили доступ до зовнішніх ринків або повністю заморозили свою діяльність.

До такого ж «режиму виживання» перейшли численні елементи інноваційної екосистеми – університети, науково-дослідні установи, бізнес-інкубатори, галузеві об'єднання, агентства розвитку тощо.

Попри складну ситуацію, Україна користується значною підтримкою з боку Європейського Союзу та міжнародної спільноти. Зокрема, вже реалізуються нові можливості, як-от грантова програма на 20 мільйонів євро, що передбачена спеціально для 200 українських стартапів та інноваційних МСП [8; 14].

Далі розглянемо інвестиційне забезпечення витрат на інновації промислових підприємств за 2018–2023 рр. (табл. 3).

Згідно табл. 3 за період з 2018 по 2023 рр. простежується загальний спад фінансування інноваційної активності промислових :

Загальний обсяг витрат на інновації зменшився з 14,4 млрд грн у 2020 р. до 6,9 млрд грн у 2023 р. Це понад удвічі менше, що свідчить про зниження фінансування інновацій у промисловості.

Домінуюче джерело – власні кошти підприємств. Найбільша частка витрат на інновації в усі роки припадала на власні кошти підприємств – понад 85% у деякі роки (особливо у 2019–2020 рр.).

У 2023 р. цей показник становив 5,7 млрд грн, що все ще було основною частиною, але з помітним спадом.

За зазначений період простежується зменшення підтримки з бюджету. Обсяг бюджетного фінансування знизився з 639 млн грн у 2018 р. до лише 258 млн грн у 2022 р. і взагалі був відсутній у 2021 та 2023 рр. (позначено як к/с – «конфіденційна статистика», або відсутні дані).

Участь інвесторів-нерезидентів незначна. Їхній внесок був непостійним і малим: найбільше – у 2020 р. (125 млн грн), але згодом простежується суттєве скорочення або ж відсутність.

Фінансування з інших джерел було нестабільним: у 2020 р. – рекордні 1,7 млрд грн, але у 2023 р. – 1,08 млрд грн.

У табл. 4 наведено структуру джерел фінансування на інновації підприємств промисловості за 2018–2023 рр.

З аналізу структури джерел фінансування витрат на інновації (див. табл. 4) можна зробити висновки, що переважне джерело фінансування – власні кошти підприємств. Протягом усього періоду власні кошти залишалися основним джерелом фінансування (від 78,9% до 88,2%). Це свідчить про низький рівень зовнішньої підтримки інновацій і залежність підприємств від самофінансування.

Також простежується нестабільність бюджетного фінансування. Частка коштів з бюджету коливалася: від максимуму у 5,2% (2018 р.) до 1,9% (2020 р.), а у 2021 і 2023 рр. взагалі була відсутня (позначено як «к/с»). Це вказує на відсутність ста-лої державної підтримки інноваційної діяльності.

Кошти інвесторів-нерезидентів практично не залучаються. Частка їх участі в інноваціях була не-

Таблиця 3

Джерела фінансування витрат на інновації промислових підприємств за видами витрат, тис. грн

	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Усього	12180072,5	14220905,2	14406887,0	10171650,0	7640459,9	6989180,0
Кошти бюджету	639052,8	556525,0	279540,0	к/с	258042,0	к/с
Власні кошти підприємства	10742013,4	12474922,7	12297861,0	8114664,2	6028144,2	5713271,7
Кошти інвесторів-нерезидентів	106949,4	42452,9	125328,0	к/с	31688,9	к/с
Кошти інших джерел	692056,9	1147004,6	1704158,0	к/с	1322584,8	к/с

Примітка: к/с – «конфіденційна статистика».

Структура джерел фінансування витрат на інновації промислових підприємств за видами витрат, тис. грн

	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021р.	2022 р.	2023 р.
Усього	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Кошти бюджету	5,2	3,9	1,9	к/с	3,4	к/с
Власні кошти підприємства	88,2	87,7	85,4	79,8	78,9	81,7
Кошти інвесторів-нерезидентів	0,9	0,3	0,9	к/с	0,4	к/с
Кошти інших джерел	5,7	8,1	11,8	к/с	17,3	к/с

значною (0,3% у 2019 р. і 0,4% у 2021 р.) або відсутня. Це свідчить про слабку інтеграцію українських підприємств у міжнародні інноваційні потоки.

Динаміка «інших джерел»: кількість інших джерел протягом зазначеного періоду збільшується – з 5,7% у 2018 р. до 17,3% у 2023 р., що свідчить про часткову диверсифікацію джерел фінансування.

У 2023 р. на фінансування наукової та науково-технічної діяльності було спрямовано близько 12 млрд грн. Водночас у проекті державного бюджету на 2024 рік передбачено позитивні зрушення в політиці фінансування цієї сфери. Зокрема, заплановано збільшення обсягу видатків на 20%. Кошти мають бути переорієнтовані на підтримку прикладних досліджень, стимулювання наукової діяльності молодих вчених, а також на більш справедливий розподіл між закладами вищої освіти – з урахуванням результативності їхньої наукової роботи [15].

Отже, результати аналізу фінансування наукових досліджень і розробок свідчать про те, що попри існуючі труднощі, Україна зуміла зберегти значний науковий потенціал.

ВИСНОВКИ

Аналіз особливостей розвитку інноваційної діяльності може здійснюватися з використанням спеціалізованого інструментарію, розробленого як на міжнародному, так і на національному рівнях. У ході дослідження було визначено та обґрунтовано систему ключових індикаторів, що застосовуються для оцінки макросередовища функціонування підприємств. До таких індикаторів належать: Глобальний індекс інновацій, а також індикатори інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Отримані результати дозволяють порівняти інноваційний потенціал підприємств із можливостями зовнішнього середовища, що, своєю чергою, сприяє чіткому формуванню цілей і визначенню пріоритетних напрямів розвитку інноваційної діяльності з урахуванням інвестиційної складової на рівні окремих суб'єктів господарювання. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Черноіванова Г. С. Організаційно-економічне забезпечення управління інноваціями та інноваційною працею : монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М. 2018. 284 с.
2. Колот А. М., Герасименко О. О. Інноваційна праця та її інтелектуалізація як стратегічні вектори становлення нової економіки. *Економіка і організація управління*. 2018. № 1. С. 6–23.
3. Ілляшенко С. М. Інноваційний розвиток: маркетинг і менеджмент знань : монографія. Суми : Діса плюс, 2016. 192 с.
4. Єфремов О. С. Управління інноваційним розвитком підприємства: аспекти методології : монографія. Луганськ : Вид-во СХУ ім. В. Даля. 2012. 504 с.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
6. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про інноваційну діяльність» (щодо сприяння розвитку інноваційної діяльності)» від 21.01.2016 р. № 3796. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH2XG00A>
7. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-XII від 18.09.1991 р. зі змінами 2023 р. URL: https://urist.com.ua/act/pro_investytsiynu_dialnist
8. Інноваційний розвиток в промисловості – що має змінити війна? *INDUSTRY4UKRAINE*. 12.08.2022. URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/innovacijnyj-rozvytok-v-promyslovosti-shho-maye-zminyty-vijna/#:~:text=Огляд%20European%20Innovation%20Scoreboard%202021,але%20ще%20не%20інноватори>
9. Черноіванова Г. С., Василик С. К. Особливості розвитку інноваційної діяльності та інноваційної праці в сучасних умовах. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 76. С. 129–134. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.76-18>
10. Наукова та інноваційна діяльність України. *Державна служба статистики України*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm
11. Скрипник В. В. Інноваційний розвиток аграрних підприємств України: сучасний стан, проблеми та

- перспективи розвитку. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2021. № 20. С. 19–24.
DOI: 10.20535/2307-5651.20.2021.252585
12. The World Bank. URL: <http://www.worldbank.org>
 13. Науково-технічна та інноваційна діяльність у 2021 році: пріоритети та їхня реалізація, проблеми та можливі інструменти вирішення. *Міністерство освіти і науки України*. 12.08.2022 р. URL: <https://mon.gov.ua/news/naukovo-tekhnichna-ta-innovatsiyna-diyalnist-u-2021-rotsi-prioriteti-ta-ikhnya-realizatsiya-problemi-ta-mozhlivi-instrumenti-virishennya>
 14. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p#Text>
 15. Пермінова С. О., Ситник Н. І., Чупріна М. О. Інноваційна діяльність в Україні в період воєнної агресії: тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-62>
 16. Позиції України в Global Innovation Index 2024: аналіз і тенденції. URL: <https://entc.com.ua/uk/2584-pozytisii-ukrainy-v-global-innovation-index-2024-analiz-i-tendentsii>
 17. Михайлик О. М., Бірак Є. В. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 58.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-86>
 18. Український бізнес під час війни: приклади успішних проєктів. URL: <https://cases.media/arp/ticle/ukrayinskii-biznes-pid-chas-viini-prikladi-uspishnikh-proyektiv>
 19. Храпкина В. В., Могильний Я. Ю. Інноваційна діяльність в Україні: сучасний стан, виклики та тенденції розвитку. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*. 2023. No. 2. P. 124–134.
DOI: <https://doi.org/10.32750/2023-0209>
 20. Глобальний інноваційний індекс 2023 року. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/globalnyj-innovaczijnij-indeks-2023-roku/>
- REFERENCES**
- Chernoivanova, H. S. Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia upravlinnia innovatsiamy ta innovatsiinoiu pratseiu [Organizational and Economic Support for Innovation Management and Innovative Work]. Kharkiv: FOP Liburkina L. M., 2018.
- Chernoivanova, H. S., and Vasylyk, S. K. "Osoblyvosti rozvytku innovatsiinoi diialnosti ta innovatsiinoi pratsi v suchasnykh umovakh" [Features of the Innovative Activities and Innovative Work Development in Modern Conditions]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 76 (2022): 129-134.
DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.76-18>
- "Hlobalnyi innovatsiinyi indeks 2023 roku" [Global Innovation Index 2023]. <https://nrat.ukrintei.ua/globalnyj-innovaczijnij-indeks-2023-roku/>
- "Innovatsiinyi rozvytok v promyslovosti – shcho maie zminyty viina?" [Innovative Development in Industry – What Should War Change?]. *INDUS-TRY4UKRAINE*. August 12, 2022. URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/innovaczijnij-rozvytok-v-promyslovosti-shho-maye-zminyty-vijna/#:~:text=Огляд%20European%20Innovation%20Scoreboard%202021,але%20ще%20не%20інноватори>
- Illiashenko, S. M. *Innovatsiinyi rozvytok: marketynh i menedzhment znan* [Innovative Development: Marketing and Knowledge Management]. Sumy: Disaplius, 2016.
- Khrapkyna, V. V., and Mohylnyi, Ya. Yu. "Innovatsiina diialnist v Ukraini: suchasnyi stan, vyklyky ta tendentsii rozvytku" [Innovative Activity in Ukraine: Current State, Challenges and Development Trends]. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, no. 2 (2023): 124-134.
DOI: <https://doi.org/10.32750/2023-0209>
- Kolot, A. M., and Herasymenko, O. O. "Innovatsiina pratsia ta yii intelektualizatsiia yak stratehichni vektory stanovlennia novoi ekonomiky" [Innovative Labour and its Intellectualization as Strategic Vectors of the Formation of the New Economy]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, no. 1 (2018): 6-23.
- [Legal Act of Ukraine] (2002). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2016). <https://ips.ligazakon.net/document/JH2XG00A>
- [Legal Act of Ukraine] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2023). https://urst.com.ua/act/pro_investytsiinu_diialnist
- Mykhailyk, O. M., and Birak, Ye. V. "Investytsiino-innovatsiina diialnist pidpriemstv v umovakh voiennoho stanu" [Investment and Innovative Activity of Enterprises under Martial Law Conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 58 (2023).
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-86>
- "Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy" [Scientific and Innovative Activity of Ukraine]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm
- "Naukovo-tekhnichna ta innovatsiina diialnist u 2021 rotsi: priorytety ta yikhnia realizatsiia, problemy ta mozhyvi instrumenty vyrishennia" [Scientific, Technical and Innovative Activities in 2021: Priorities and Their Implementation, Problems and Possible Solutions]. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. August 12, 2022. <https://mon.gov.ua/news/naukovo-tekhnichna-ta-innovatsiyna-diyalnist-u-2021-rotsi-prioriteti-ta-ikhnya-realizatsiya-problemi-ta-mozhlivi-instrumenti-virishennya>
- Perminova, S. O., Sytnyk, N. I., and Chuprina, M. O. "Innovatsiina diialnist v Ukraini v period voiennoi ahresii:

tendentsii ta perspektyvy" [Innovation Activity in Ukraine During the Period of Military Aggression: Trends and Prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 59 (2024).
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-62>
Perminova, S. O., Sytnyk, N. I., and Chuprina, M. O. "Po-zytsii Ukrainy v Global Innovation Index 2024: analiz i tendentsii" [Ukraine's Positions in the Global Innovation Index 2024: Analysis and Trends]. <https://entc.com.ua/uk/2584-pozytsii-ukrainy-v-global-innovation-index-2024-analiz-i-tendentsii>
Skrypnyk, V. V. "Innovatsiyni rozvytok ahrarnykh pid-priemstv Ukrainy: suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy rozvytku" [Innovative Development of Agricultural Enterprises in Ukraine: Current State,

Problems and Development Prospects]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU «Kyivskyi politekhnichnyi instytut»*, no. 20 (2021): 19-24.
DOI: 10.20535/2307-5651.20.2021.252585
The World Bank. <http://www.worldbank.org>
"Ukrainskyi biznes pid chas viiny: pryklady uspishnykh proiektiv" [Ukrainian Business During the War: Examples of Successful Projects]. <https://cases.media/article/ukrayinskii-biznes-pid-chas-viini-prikladi-uspishnykh-proiektiv>
Yefremov, O. S. *Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpriemstva: aspekty metodolohii* [Management of Innovative Development of an Enterprise: Aspects of Methodology]. Luhansk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2012.